

ביכורים

מקורות לעיון

רבי הוא בשם ר' מתנא אמר: בזכות ג' דברים נברא העולם. בזכות חלה, בזכות מעשרות ובזכות הבכורים (ב"ר א' י')

אמר רבי אבהו בשם רבי יוסי בר חנינא, בוא וראה כמה מתחטאין, וכמה יש להן פתחון פה לעושי מצוות. אדם יש לו עסק אצל מלכות פעמים שהוא נותן כמה ממון עד שמגיעין אותו אצל המלך. כיון שהגיע אצל המלך, ספק עושה שאלתו, ספק לא עושה. אבל הקב"ה אינו כן, אלא יורד אדם לתוך שדהו, ראה אשכול שבכר, תאנה שבכרה רמון שבכר, מגיחו בסל והולך לירושלים ובא ועומד באמצע העזרה ומבקש רחמים על עצמו ועל ישראל ועל ארץ ישראל, שנאמר, השקיפה ממעון קדשך וגו' ולא עוד אלא שהיה אומר איני זו מכאן עד שתעשה צרכי היום הזה שכתוב אחריו "היום הזה ה' אלוקיך מצוך לעשות" אמר רבי שמעון בן לקיש יצתה בת קול ואמרה לו תזכה לשנה הבאה ותביא כהיום הזה, כאדם שהוא נותן פרי חדש לחברו ואומר לו יהי רצון שתשנה ותתן לי לשנה האחרת.

(תנחומא, כי תבוא)

שני חלקים למצות ביכורים:

שמות כ"ג י"ט _____ מצות _____

דברים כ"ו א' – י"א _____

_____ מצות _____

מהות המצוה וטעמיה

ספר החינוך מצוה צ"א:

מצות הבאת בכורים

להביא בכורים למקדש, והוא הפרי הראשון שמתבשל באילן שחיבין אנו להביאו שם ולתנו לכהן, ולא כל האילנות במצוה זו מן התורה, אלא שבעת המינים בלבד שנשתבחה בהן ארץ ישראל, והם חיטה, ושעורה גפן ותאנה ורמון זיתים ותמרים שנאמר ראשית בכורי אדמתך תביא וגו' ובא הפרוש שלא נאמר אלא על שבעה פרות אלו... וכך דרכם להביא אותן הסמוכין לירושלים מביאין אותן רכים והרחוקין מיבשים אותן. משורשי המצוה:

כדי להעלות דבר השם יתברך על ראש שמחתנו, ונזכור ונדע כי מאתו ברוך הוא יגעו לנו כל הברכות בעולם.

על כן נצטוינו להביא למשרתי ביתו ראשית הפרי המתבשל באילנות ומתוך הזכירה וקבלת מלכותו והודאתנו לפניו, כי הפרות ויתר כל הטובה מאתו יבואו נהיה ראויים לברכה ויתברכו פרותינו. מדיני המצוה: מה שאמרו זכרונם לברכה שהן אסורין לזר כתרומה משנכנסו לירושלים, ומאיזה פרות מביאין מהם בכורים מדרבנן, ושנתנין הבכורים לאנשי משמר ושטעונין כלי והוא לכהן אם הוא של עץ, ושלא יביאם אדם בערבוב אלא דרך נוי כגון שמיים הוצין או עלין בסל בין כל מין ומין ומקיף אשכולות ענבים לסל של תאנים על שפתו ומביאין בידיהן תורים ובני יונה לכבוד הבכורים ונותנין אותם לכהנים, וכיצד מעלין אותן, והשמחה שהיו עושין עליהן המביאים אותם והיוצאים לקראתם והמזמורים שהיו קוראין סמוך לעיר, פרטיה מבוארים במסכת בכורים. ונוהגת בזמן הבית בזכרים, ובפרות ארץ ישראל וסוריה ועבר הירדן... והעובר עליה, בטל עשה.

מצות קריאה על הביכורים

שנצטוונו בהביאנו הבכורים למקדש לקרות עליהם הכתובים אלו הנזכרים בפרשה זו, והן מארמי אבד אבי עד הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה... משורשי המצוה: לפי שהאדם מעורר מחשבותיו ומציר בלבבו האמת בכח דברי פיו, על כן, בהיטיב אליו השם ברוך הוא ובברכו אותו ואת אדמתו לעשות פרות וזכה להביאם לבית אלוקינו ראוי לו לעורר לבו בדברי פיהו ולחשוב כי הכל הגיע אליו מאת אדון העולם, ויספר חסדיו יתברך עלינו ועל כל עם ישראל דרך כלל, ועל כן מתחיל בענין יעקב אבינו שחלצו האל מיד לבן, וענין עבודת המצריים בנו, והצילנו הוא ברוך הוא מידם, ואחר השבח מבקש מלפניו להתמיד הברכה עליו ומתוך התעוררות נפשו בשבח השם ובטובו זוכה ומתברכת ארצו, ועל כן צונו ברוך הוא על זה, כי חפץ חסד הוא.

אופן הבאת הביכורים (מתוך משניות מסכת בכורים, פרק ג')

א. כיצד מפרישים הבכורים, יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה, אשכול שבכר רמון שבכר קושרו בגמי ואומר הרי אלו בכורים ...
ב. כיצד מעלין את הבכורים, כל העירות שבמעמד (עמ"י היה מחולק ל - 24 מעמדות - קבוצות שהיו שולחים "נציגים" לביהמ"ק) מתכנסות לעיר של מעמד (ולא היו מביאים בכורים כל אחד משל עצמו, משום דברוב עם הדרת מלך) ולנין ברחובה של עיר, ולא היו נכנסים לבתים (מפני אהל הטומאה) ולמשכים היה הממונה אומר, קומו ונעלה ציון אל בית ה' אלוקינו (ובדרך היו אומרים שמחתי באומרים לי בית ה' נלך, כשהגיעו לירושלים היו אומרים עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים בהר הבית היו אומרים הללויה הללו אל בקדשו בעזרה היו אומרים כל הנשמה תהלל קה)
ג. הקרובים מביאים התאנים והענבים והרחוקים מביאים גרוגרות וצימוקים. והשור הולך לפניהם וקרניו מצפות זהב, ועטרה של זית בראשו. החליל מכה לפניהם עד שמגיעים קרוב לירושלים, הגיעו קרוב לירושלים שלחו לפניהם ועטרו את בכוריהם (וכיצד מעטרים, מי שהיו ביכוריו גרוגרות, מעטרן בתאנים לחים ומי שהיו ביכוריו צימוקים מעטרן בענבים לחים ואם מביאים ענבים היה מראה הטובים והיפים שבכולם מלמעלה). הפחות, הסגנים והגזברים יוצאים לקראתם. לפי כבוד (רוב) הנכנסים היו יוצאים. וכל בעלי אמוניות שברושלים עומדים לפניהם ושואלין בשלומם אחינו אנשי המקום פלוני, באתם לשלום (אע"ג דאין בעלי אמוניות חייבים לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעושים במלאכתן כדי שלא יתבטלו ממלאכתם מכל מקום היו חייבים לעמוד מפני מביאי הבכורים דחביבה מצוה בשעתה)
ד. החליל מכה לפניהם עד שמגיעין להר הבית. הגיעו להר הבית, אפילו אגרופס המלך נוטל הסל על כתפו ונכנס עד שמגיע לעזרה. הגיע לעזרה ודברו הלויים בשיר ארוממך ה' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי
ה. הגוזלות (שהיו תולים מאחורי הסלים של ביכורים תורים ובני יונה) שעל גבי הסלים היו עולות ומה שבידם נותנים לכהנים
ו. עודהו הסל על כתפו קורא מהגדתי היום לה' אלוקיך עד שגומר כל הפרשה...
ח. העשירים מביאים בכוריהם בקלות של כסף וזהב והעניים מביאים אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה, והסלים והבכורים נתנים לכהנים.

עוד מפרטי המצוה

מתוך ליקוטי באורי המצוות (חומש המאור)

מצות עשה להביא ביכורים למקדש ואינם נוהגין אלא בפני הבית ובארץ ישראל בלבד, אין מביאים ביכורים אלא משבעת המינים האמורים בשבח הארץ אין מביאים... אלא שגדלו במקומות שהן מן המובחר

אין מביאים ביכורים משקים חוץ מזיתים וענבים בלבד, שנאמר פרי אדמה
אין מביאים ביכורים קודם לעצרת ולא אחר הנוכה.
הביכורים אין להם שיעור מן התורה אבל מדבריהם צריך להפריש אחד מששים והרוצה לעשות כל שדהו ביכורים עושהו
הביכורים נותנין אותן לאנשי משמר והן מחלקין ביניהם כקודשי המקדש.
מצות עשה להתודות במקדש על הביכורים
הביכורים טעונים תנופה וקרבתן שלמים ושיר.
הביכורים טעונה לינה שהמביא לא יצא באותו היום מירושלים אלא למחר.